

IZVOD IZ STUDIJE ZAŠTITE SPOMENIK PRIRODE „PREBREZA – PALEONTOLOŠKI LOKALITET”

U skladu sa članom 42. stav 9. Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS”, br. 36/09, 88/10, 91/10-ispravka, 14/16, 95/18-dr. zakon i 71/21) Ministarstvo zaštite životne sredine objavljuje izvod iz studije zaštite na osnovu koga će zainteresovana javnost moći da indentifikuje u prostoru definisane granice i režime zaštite prirodnog područja I (prve) kategorije, Spomenik prirode „Prebreza – paleontološki lokalitet”.

Prirodno dobro se nalazi u Južnoj Srbiji, u podnožju južnih obronaka planine Veliki Jastrebac u severozapadnom delu Topličkog tercijarnog basena. Locirano je na 3 km severozapadno od naselja Blace u pravcu Kruševca. Prema administrativnoj podeli Srbije, pripada teritoriji opštine Blace, katastarskoj opštini Prebreza. Paleontološki lokalitet „Prebreza” pristupačan je lokalnim asfaltnim putem iz pravca Blaca preko Đurevca i Gornje Prebreze, odnosno zaselak Rakonjci do Gluvog potoka, gde se i nalazi. Udaljenost od Beograda je 175 km, a od Niša 54 km.

Temeljnu vrednost SP „Prebreza – paleontološki lokalitet” predstavljaju neiscrpno bogatstvo vrednog i raznovrsnog paleontološkog materijala čije poreklo odstupa od ranije poznatih miocenskih sisarskih fauna u širem regionu. Dostupnost posmatranja i mogućnost neposrednog proučavanja paleontoloških ostataka pružaju ovom nalazištu neospornu naučnu i edukativnu vrednost. Na osnovu istraživanja eminentnih domaćih i inostranih stručnjaka za proučavanje paleontologije neogenskih kičmenjaka, „Prebreza - paleontološki lokalitet” predstavlja jedinstveno, bogato i najvrednije nalazište miocenske sisarske faune u ovim oblastima Evrope, koje ujedno i objašnjava tok migracija sisara u doba miocena preko Balkanskog poluostrva i Srbije iz Evrope, Azije i Afrike. Kao takav, lokalitet u celini pokazuje visok stepen reprezentativnosti te predstavlja jedan od najznačajnijih paleontoloških repera na prostoru srednje i južne Evrope.

Paleontološko nalazište Prebreza obuhvata subvertikalne profile, srednjomiocenske starosti (16-10 miliona godina), sa leve i desne obale Gluvog potoka u kojima je otkriveno obilje fosilnih ostataka sisarske faune čije poreklo odstupa od ranije proučenih fosilnih nalaza sisara u širem regionu. Na osnovu dosadašnjih istraživanja otkrivenih ostataka, utveđeno je da ovo područje ukazuje na tokove migracije sisara u doba miocena iz Evrope, Azije i Afrike preko Balkanskog poluostrva. U međunarodnoj stručnoj literaturi označen je kao najznačajnije paleontološko nalazište ove starosti na Balkanskom poluostrvu usled specifičnosti, raznolikosti, očuvanosti i stepena proučenosti.

Poređenjem fosilnog sadržaja određenih vrsta sa različitim lokalitetima iste starosti u regionu, uočeno je da fauna iz Prebreze odgovara MN6 (*Mammal Neogene* - sisarski neogen) stadijumu srednjeg miocena, odnosno badenu.

OPIS GRANICA PRIRODNOG DOBRA

Granica zaštićenog Prirodnog dobra „Paleontološki lokalitet – Prebreza”, sa pravcem pružanja sever-jugozapad, zahvata obe obale Gluvog potoka, u dužini od 300 m nizvodno od izvora Studenac (izvire u levoj obali Gluvog potoka, na 410 m nadmorske visine, oko 1 km uzvodno od ušća potoka u Prebrešku reku) i 115 m uzvodno od istoimenog izvora sa promenljivom širinom od 5-20 m sa obe strane potoka.

Granica počinje od najsevernije tačke sa koordinatama H= 519905, Y= 4798921 KO Prebreza (Opština Blace) i nastavlja u pravcu istoka, pa juga, gde seče kat. parc. br. 183/1, 186, 187, 188, 185/3, 130, 988, 987/2, 987/1, 985/1, 985/2, 976/1 u sledećim tačkama sa koordinatama: X=519910, Y=4798918; X=519915, Y=4798919; X=519910, Y=4798896;

X=519918, Y=4798860; X=519923, Y=4798844; X=519920, Y=4798829; X=519912, Y=4798818; X=519913, Y=4798807; X=519918, Y=4798808; X=519922, Y=4798785; X=519919, Y=4798777; X=519911, Y=4798766; X=519918, Y=4798755; X=519915, Y=4798737; X=519903, Y=4798713; X=519902, Y=4798690; X=519906, Y=4798651; X=519890, Y=4798621; X=519899, Y=4798618; X=519893, Y=4798583; X=519882, Y=4798566; X=519871, Y=4798564; X=519889, Y=4798539; X=519879, Y=4798522. Iz tačke sa koordinatama X=519879, Y=4798522 granica zaštićenog prirodnog dobra nastavlja u pravcu severo-zapada pa severa seče kat. parc. br. 976/1, 989, 514/4, 514/1, 514/2, 514/3, 515, 185/3, 188, 513/1, 513/2, 189 u sledećim tačkama sa koordinatama: X=519853, Y=4798532; X=519859, Y=4798539; X=519848, Y=4798555; X=519846, Y=4798575; X=519859, Y=4798598; X=519867, Y=4798627; X=519858, Y=4798631; X=519869, Y=4798658; X=519880, Y=4798654; X=519881, Y=4798656; X=519879, Y=4798687; X=519880, Y=4798718; X=519892, Y=4798740; X=519893, Y=4798753; X=519887, Y=4798760; X=519900, Y=4798790; X=519906, Y=4798802; X=519909, Y=4798807; X=519907, Y=4798810; X=519903, Y=4798803; X=519900, Y=4798803; X=519901, Y=4798820; X=519912, Y=4798833; X=519913, Y=4798845; X=519909, Y=4798858; X=519901, Y=4798896. Iz tačke sa koordinatama X=519901, Y=4798896 granica dobra nastavlja u pravcu severa, seče kat. parc. br. 189, pa kat. parc. br. 183/1, da bi završila u početnoj i najsevernijoj tački prirodnog dobra.

Prirodno dobro u celini pripada KO Prebreza (opština Blace).

POPIS KATASTARSKIH PARCELA

Opština Blace

KO Prebreza: kat. parc. br. 186 (deo), 513/1 (deo), 515 (deo), 189 (deo), 188 (deo), 187 (deo), 987/1 (deo), 514/2 (deo), 987/2 (deo), 976/1 (deo), 514/3 (deo), 985/2 (deo), 513/2 (deo), 514/4 (deo), 985/1 (deo), 988 (deo), 989 (deo) i 514/1 (deo).

REŽIM ZAŠTITE

Ukupna površina zaštićenog dobra iznosi 0,92 ha.

Da bi se zaštitile temeljne vrednosti, na području Spomenika prirode „Prebreza – paleontološki lokalitet” propisan je režimi zaštite II (drugog) stepena. Osim zabrana i ograničenja propisanih odredbama Zakona o zaštiti prirode („Službeni glasnik RS”, br. 36/2009, 88/2010, 91/2010–ispravka, 14/2016, 95/2018-drugi zakon i 71/21) i Uredbom o režimima zaštite („Službeni glasnik RS”, br. 31/2012), na prostoru režima zaštite II (drugog) stepena propisane su i specifične mere koje se ogledaju kroz sledeće zabrane i ograničenja:

U režimu zaštite II stepena na svim lokalitetima **zabranjuje se** i:

- slobodna, nekontrolisana poseta, obilazak i kretanje van obeleženih postojećih specijalno utvrđenih staza i vodotoka Gluvog potoka osim za potrebe naučnih istraživanja i kontrolisane edukacije;
- potkopavanje, zasecanje, nestručno iskopavanje, devastiranje i svi drugi radovi i intervencije koji mogu negativno uticati na morfologiju doline Gluvog potoka;
- uzimanje fosilnog materijala, osim za potrebe naučnih istraživanja;
- svaka promena postojeće morfologije terena, a posebno morfologije vodotoka, prevođenje voda i promena postojećeg režima površinskih i podzemnih voda kao i svi drugi radovi i intervencije koje mogu uticati na izmenu hidrološkog režima Gluvog potoka;
- podizanje obale (oblaganje strana, postavljanje kamenja i sl.);
- izvođenje rudarskih radova (eksploatacija mineralnih i nemineralnih sirovina za građevinsku industriju, formiranje pozajmišta i/ili otvaranje kamenoloma);

- izvođenje zemljanih, šumarskih, vodoprivrednih, građevinskih i drugih radova kojima se može oštetiti, poremetiti ili ugroziti postojeće stanje nalazišta;
- izgradnja hidrotehničkih objekata (brana–akumulacija), pregrađivanje i regulacija vodotoka;
- izgradnja minihidroelektrana;
- kaptiranje izvora;
- čista seča šumske vegetacije i krčenje šuma;
- deponovanje jalovine, komunalnog, industrijskog i drugog otpada duž subvertikalnih profila sa leve i desne obale Gluvog potoka, kao i u neposrednoj okolini prirodnog dobra i drugim stalnim i povremenim vodotocima;
- slobodno ispuštanje otpadnih i zagađujućih voda u vodotok;
- uklanjanje krajrečne vegetacije, odlaganje/unošenje lišća/lisne mase, granjevine, ostataka stabala i drugog materijala u dolinu potoka;
- postavljanje (ukucavanje) tabli i drugih obaveštenja na stablima;
- spaljivanje otpada i obrazovanje deponija otpada;
- kempovanje i loženje vatre;
- promena namene vodnog zemljišta;
- promena namena površina;
- izvođenje svih drugih radova kojima se mogu narušiti ambijentalne vrednosti zaštićenog prostora i pogoršati njegove primarne vrednosti.

U režimu zaštite II stepena radovi i aktivnosti **ograničavaju se** na:

- kontrolisana poseta za potrebe obrazovnog i naučnog rada, edukativnog turizma i opštekulturne svrhe na području paleontološkog lokaliteta „prebreza” pod posebnim uslovima;
- obeležavanje prirodnog dobra i postavljanje informativnih tabli, putokaza i oznaka upozorenja na zaštićenom prostoru;
- infrastrukturno opremanje i uređenje prostora za potrebe obrazovnog i naučnog rada i edukativnog turizma;
- uređenje i izgradnja manjih objekata (izložbena postavka na otvorenom, drvene pešačke staze, zaštitna ograda, drveni mobilijar, nadstrešnice – senik, drveni mostić preko Gluvog potoka i dr.) koji imaju funkciju prezentacije zaštićenog prirodnog dobra uz očuvanje autohtone šumske i žbunaste vegetacije i niskog rastinja, shodno orografiji terena i omogućavanju nesmetanog prolaza duž doline potoka;
- izvođenje geoloških i paleontoloških istražnih radova kojima se ne remeti morfologija profila i terena oko njega;
- sprovođenje aktivnosti u okviru naučno-istraživačkih radova i edukacije (formiranje edukativnih geo-staza i dr.);
- izvođenje sanacionih mera za sprečavanje razvoja inženjersko-geoloških procesa i pojava, koje degradiraju i ugrožavaju prirodno dobro;
- sanacija degradiranih šumskih ekosistema;
- uklanjanje drvenaste, žbunaste i zeljaste vegetacije pod stručnim nadzorom radi omogućavanja paleontoloških i drugih stručnih istraživanja geoloških profila, odnosno mesta gde je konstatovano isklinjavanje miocenskih sedimenata;
- sprovođenje zaštitnih, sanacionih i drugih neophodnih mera u slučaju požara, inženjersko-geoloških procesa, prirodnih nepogoda, vetrolooma, vetroizvala, pojava biljnih i životinjskih bolesti i prenamnožavanja štetočina;
- čišćenje korita vodotoka od vegetacije i nanosa u cilju očuvanja propusne moći;
- primenu mera aktivne zaštite u slučaju narušavanja stanja u samom vodotoku i na geološkim miocenskim profilima sa obe strane Gluvog potoka (oburvavanja sedimenata, pojave klizišta i dr.);
- dogradnja postojećeg prilaznog kolskog puta;

spровоđenje odgovarajućih mera protivpožarne i protiverozione zaštite.